

De Kindercanon van Engelen

Van de oudste tot de nieuwste
nederzetting van ons Uniek Diezedorp

De Kindercanon van Engelen

Van de oudste tot de nieuwste
nederzetting van ons Uniek Diezedorp

Voorwoord

Voor u ligt het resultaat van een enthousiaste groep leerlingen van Groep 7 van het Kindcentrum de Matrix. Zij zijn in 2014 begonnen met het kiezen van onderwerpen uit de geschiedenis van Engelen die hen het meest aanspraken. Vervolgens hebben zij individueel of in kleine groepjes de onderwerpen bestudeerd, beoordeeld en met eigen woorden vastgelegd in 29 hoofdstukken. Dit alles ter voorbereiding op het feestjaar 2015 waarin het 1200 jaar geleden is dat Engelen, dat toen Angrisa heette, voor het eerst genoemd werd in de geschiedenis.

De leerlingen hebben er met veel plezier en met interesse aan gewerkt. In dit verband wil ik de Matrix bedanken voor de steun dit project mogelijk te maken en Angrisa Heemkundekring Engelen voor hun ondersteuning.

Tot slot kan ik zeggen dat ik als leerkracht erg trots ben op mijn leerlingen en op het resultaat. Ik heb genoten van het hele proces.

Tineke van der Lee
(voormalig) Leerkracht Kindcentrum de Matrix

Inhoudsopgave

Voorwoord	03
01. De oudste nederzetting	06
02. Angrisa vlag en wapen	10
03. Ned. Hervormde Kerk	14
04. Engelermeer	18
05. Meerwijk	22
06. De Heren en Vrouwe van Engelen	26
07. De slag	30
08. Togers	34
09. De Dieze	38
10. Pont	42
11. Volksverhalen	46
12. Burgemeester	50
13. Pensioaat	54
14. Katholieke Kerk	58
15. Kasteel Bloemendaal	62
16. Perceelnamen	66
17. Watersnood	70
18. Onderwijs	74
19. De sluis van Engelen	78
20. Zang, dans, toneel en muziek	82
21. Sport	88
22. Tweede Wereldoorlog	92
23. Halifax	96
24. Oorlogsslachtoffers	100
25. Engelenburcht	106
26. Tuxedo	110
27. Blizo	114
28. Annexatie	118
29. Haverleij	122
Bronvermelding	127

Britt

Klokbeke omstreeks
2200 voor Chr.

ENGELEN

1200 JAAR 815 915 1015 1115 1215 1315

1 5000 voor Christus

De oudste nederzetting

Oudste sporen van bewoning

Jagers en verzamelaars

Tot zo'n 7000 jaar geleden werden onze streken bevolkt door rondtrekkende groepen jagers en verzamelaars. Het klimaat was in deze periode, die door archeologen midden steentijd wordt genoemd, wat warmer dan tegenwoordig en de mensen leefden van een vrij overvloedige opbrengst van hun natuurlijke omgeving.

De oudste nederzetting

De oudste sporen die wijzen op vaste bewoning binnen het grondgebied van de gemeente 's-Hertogenbosch zijn enkele jaren geleden gevonden ten zuiden van Engelen op de westelijke uitloper van de Woerd. Hier woonden tussen 2000 en 1800 voor Christus de eerste boeren in deze regio. Deze tijd vormde de overgang van de nieuwe steentijd naar de bronstijd. Er waren toen grote veranderingen. Zo werd voor het eerst het gebruik van metaal gezien in onze streken, maar ook het wiel, de ploeg en de productie van wol waren toen nog redelijk nieuwe dingen.

Enkele scherven 2000
voor Chr, gevonden in
de Haverleij.

Bronzen wapens (midden bronstijd)

Van ongeveer 2300 voor Christus komt het eerst metaal voor in onze gebieden. Het gaan dan om bronzen en koperen werktuigen en wapens. De

1415 1515 1615 1715 1815 1915 2015

Teuntje en Nienke

Kasteel Meerwijk in 2015.

H 06

ENGELEN

1200 JAAR 815 915 1015 1115 1215 1315

5 1100 • heden

Kasteel Meerwijk

Kasteel Meerwijk is een huis in Tudorstijl gebouwd, aan de Gemaalweg in Empel.

H 06

Gravure uit 1864.
(D. van der Kellen)

Oorsprong

Het originele kasteel stond daar vanaf de 14e eeuw. Het kasteel bestond toen uit een middeleeuwse woontoren met een aanbouw en een voorkasteel.

Geschiedenis

In de eerste helft van de 16e eeuw lag Engelen voortdurend onder vuur door de Gelderse troepen. Het kasteel moet in die tijd veel schade hebben opgelopen. In 1583 was het kasteel bezet door de hertog van Parma. In 1645 word ook nog gesproken over een kasteel in Meerwijk, maar er is niets bekend over hoe het er toen uitzag. In 1850 was het kasteel nog verder in verval geraakt. In de twintigste eeuw is het oude kasteel afgebroken en opgeruimd en daarna op een andere plaats opnieuw opgebouwd. Het nieuwe kasteel werd opgebouwd in de Tudorstijl, een bouwstijl die in Engeland ontstond toen het vorstenhuis Tudor aan de macht was.

Kenmerk was dat er veel versieringen in het metselwerk werden uitgevoerd. Ook binnen waren er veel versieringen.

Het werd in 2006 verkocht en privé bewoond.

1415 1515 1615 1715 1815 1915 2015

Engelen strijdtoneel

Heusden was al enkele jaren eerder Staats geworden en Den Bosch was trouw aan de Spaanse vorst. Dat betekende dat Engelen, dat er tussen in lag, de gevolgen van de geloofsstrijd zou ervaren! Er was veel krijgsvolk in Spaanse dienst. Ze hadden hun tenten opgeslagen in de binnenpolder van Engelen.

Plundering

De boeren klaagden over het plattrappen en vernielen van hun gewassen en over het feit dat ze hun oogst niet hadden kunnen binnen halen. Bovendien was er roof en plundering door de soldaten. Ook de Staatse troepen zouden er alles aan doen om de Spanjaarden weg te jagen. Philips van Hohenlohe Langenberg (schoonzoon van Willem van Oranje) slaagde er na een aantal pogingen in om de schans in te nemen. Hierdoor werd de scheepvaart van en naar Den Bosch erg gehinderd en het was dus belangrijk dat de Staatse troepen weer zouden worden weggejaagd. Dat lukte, maar van Hohenlohe waagde opnieuw een poging. Op 13 juli 1587 trok hij met een leger van 4000 mensen en 1000 paarden ten strijde. Hij zorgde ook nog voor ondersteuning vanuit schepen op Maas en Dieze. Van Haultepenne trok met 3200 mensen en ongeveer 1000 paarden naar Engelen en er vond een geweldige veldslag plaats. De beslissende wending kwam uiteindelijk door de dood van de aanvoerder van de Spanjaarden, Haultepenne een kogel door zijn nek kreeg. Daarnaast werden ze ook geholpen door de hoge waterstand. Daardoor konden de zwaar bewapende schepen via de Maas de Dieze opvaren en de schans van bovenaf beschieten. De Staatse troepen overwonnen de Spaanse troepen.

Engelen werd grotendeels verwoest. De schans werd geslecht en de kerk met de hoge toren werd opgeblazen. Het priesterkoor bleef staan en wordt nog steeds gebruikt door de Protestantse gemeente van Engelen.

H 08
H 01

Hier moet de slag hebben plaatsgevonden.

ENGELLEN

1200 JAAR 815 915 1015 1115 1215 1315

Slag bij Engelen.
Rechts voor wordt de
Spaanse aanvoerder
Haultepenne dodelijk
gewond naar
Den Bosch gebracht.

H 08
H 01

1415 1515 1615 1715 1815 1915 2015

Wat de meisjes leerden

De schoolvakken die de meisjes kregen waren: godsdienst, geschiedenis, handwerken, brieven schrijven. Ook moesten ze elke dag bidden voor de koning en voor de koninklijke familie. Bijzonder was dat er alleen Frans gesproken werd.

Eerst gingen er alleen meisjes uit rijke families naar de kostschool. Later gingen er steeds meer gewone kinderen naar school in Engelen en moest het pensioonaat worden uitgebreid met twee klaslokalen en een kleuterschool. Nog later kwamen er ook klassen voor voortgezet onderwijs.

H 07

De "Eerste Steen" van de bouw van het pensioonaat uit 1828.

De Tweede Wereldoorlog

Tijdens de oorlog hebben in het pensioonaat schippersfamilies gewoond. Na de oorlog was het helemaal in de mode om naar kostschool te gaan en daarom was het pensioonaat helemaal in bloei. In 1953 was de bloeitijd voorbij en werd het pensioonaat gesloten. Nog steeds herinneren het beeldje van Onze Lieve Vrouw (waar een stralenkrans van lampjes omheen zit) en een gevelsteen met het jaartal 1928 erin (dat is het geboortjaar van het gebouw) aan de bestemming van het gebouw in vroeger jaren.

Latere bestemmingen

Toen het pensioonaat gesloten werd, kwamen er blinde vrouwen in wonen. Er waren ook blinde mannen die in de blindenwerkplaats gingen werken. Die mannen sliepen bij mensen thuis. Nu wonen er gezinnen in het gebouw, het gebouw is verdeeld in appartementen.

H 07

Het pensioonaat gezien vanaf de overkant van de Dieze.

H 07

Een van de laatste groep pensionaires van het Internaat.

toneelvereniging het stuk 'Zwarte Willem' opgevoerd. Het stuk was het trieste verhaal over een verknoeid leven. Het kleine toneelgezelschap werd opgeheven eind jaren veertig.

Een aantal jaren later ging de toneelvereniging weer verder, oefende en gaf uitvoeringen in het houten gemeenschapshuis. Zij gaven een keer per jaar een uitvoering. Zij voerden het stuk "Het witte legioen" op. Dat stuk ging over het personeel in een ziekenhuis.

In de jaren '70 waren er twee toneelverenigingen "Trammelant" en "Thalia". "Trammelant" speelde vrolijke stukken maar moest er mee stoppen door het wegvallen van verschillende spelers. "Thalia" behaalde successen met onder andere "Vossenjacht" en "Max Havelaar". Ze waren professioneel bezig, maar bij een gebrek aan sponsoring moesten zij er helaas ook mee stoppen.

De Fanfare van Engelen in 1970.

ENGELLEN

1200 JAAR 815 915 1015 1115 1215 1315

Harmonie en drumband

Op 1 januari 1926 werd harmonie TOG (Tot Onderling Genoegen) opgericht. De harmonie trad bij verschillende gelegenheden op en gaf jaarlijks een concert. Toen de harmonie 25 jaar bestond werd er een revue opgevoerd: T.O.G. in zilver. Daarvoor werd door Dhr. T. van de Grint een mars gecomponeerd, waarvoor de mensen, ook buiten Engelen veel belangstelling hadden. De gemeente was trots op de harmonie en stelde jaarlijks subsidie beschikbaar. Daarvoor moest de harmonie wel een muzikale wandeling door het dorp maken, een aantal concerten geven en spelen bij de processie van de heilige Cornelius. In 1959 werd door een aantal leden onder leiding van Bert de Bie een drumband opgericht. De drumband bezocht veel concoursen en won vele prijzen, maar kon door de hoge kosten niet blijven bestaan. T.O.G. bestaat al meer dan 85 jaar en is nog steeds aanwezig bij verschillende gelegenheden.

Drumband T.O.G. Engelen.

1415 1515 1615 1715 1815 1915 2015